

« zurück blättern vor »

WYDERKAF subst. m., ab 1426; auch *wederkauf*, *wederkaw*, *wederkof*, *wederkow*, *wedyrkof*, *widerkaf*, *widerkauf*, *widerkaw*, *widerkof*, *widerkow*, *widerkuf*, *widerkup*, *wyderkauf*, *wyderkaw*, *wyderkoch*, *wyderkof*, *wyderkouf*, *wyderkow*, *wyderkuch*, *wyderkuf*, *wyderkup*; ‘Verkauf einer Immobilie, wobei der Käufer die Einnahmen aus dieser Immobilie einbehält und dem Verkäufer das Recht zugesichert wird, sie zum ursprünglichen Preis zurückzukaufen; Geldbetrag, der Gegenstand eines solchen Vertrags ist’ – ‘sprzedaż nieruchomości, na mocy której kupujący pobiera z niej dochody, a sprzedawca ma zastrzeżone prawo odkupienia jej za zwrotem sumy sprzedaży; suma pieniędzy będąca przedmiotem takiej umowy’: (1426) 1877–1908 KodWP V 418, STP *Sub titulo et foro reempcionis al. na wydercoff perpetue dedit.* ○ (1429) 1877–1908 KodWP V 488, STP *Nicolaus... cancellarius Poznaniensis... in et super kmethonibus villarum suarum et hereditatum Strzewewo quatuor marcas et Grabowo duas marcas... census annui... Iohanni..., rectori scole cathedralis Gneznensis... sub tytulo et foro reempcionis al. wedirkoff perpetue dedit.* ○ 1437 Pyzdr nr 1154, STP *Yakosz my bil przedal dzyedzyną na wedercow.* ○ 1466 StPPP II nr 3821, STP *Modo redempcionis al. obyczayem wyderkoff.* ○ (1540) 1973 Cervus 238v *in vim reepmionis alias na widerkaw(!).* ○ (1551) 1564 Biel.Kr. 264, L *Kmieć na tę wojnę miał dawać 12 groszy, mieszczanin zwykły pobór półszosu, a ci co na obligacyach, t.i. na wyderkaf pieniądze maia, czwartą część płatu płacić.* ○ (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 532 *I co w inszych krolestwach chwataę Bożą mnoży, / Gdzie stan rycerski kwitnie, w Polsce ją zuboży, / Bo chociaż już na większe osiedli ją poty, / Mało im wyderkafy, biorą i z stodoły.* ○ 1786 Xiądz. 71, L *Nasz pleban nie miał żadnych wyderków.* ○ (1853–1855) 1900 Kaczk.Gniazdo 26, DOR *Jeszcze żaden Nieczuja nie skrobał piórek za stołem i nie żył z wyderkafów po ziemstwach i ogrodach, – i ty nie będziesz.* ○ [LBel.] (1866–1872) 1964 Czapski Pam. 250 *Wyderkafy (tapówki), fałszywe rachunki powiatowe, zdiertstwa wszelkie policji i własnych urzędników lud nasz znosi.* ○ [arch.] 1955 Probl. s.717, DOR *Sprzedaż z prawem odkupu, czyli tzw. z niemiecka “wyderkaf” był w Rzeczypospolitej szlacheckiej najpowszechniejszą formą kontraktu kredytowego, który się stosowało, aby ominąć kościelne zakazy pobierania odsetek.* – STP, SPXVI, TR*, L, SWIL, SW (m.u.), DOR (hist.) sowie SPA 1916. ◇ **Var:** *wederkauf* subst. m., [hapax] 1452 MonJur III 213, STP – nur STP; *wederkaw* subst. m., 1453 MonJur III 231, STP ○ [LBel.] (1462) 1963 KsRStWarsz I nr 56, STP – nur STP; *wederkof* subst. m., 1435 Pozn nr 1458, STP ○ [LBel.] 1467 StPPP II nr 3863, STP – nur STP; *wederkow* subst. m., 1427 Pozn nr 1240, STP ○ [LBel.] 1456 AGZ II 153, STP – nur

STP; *wedyrkof* subst. m., [hapax] (1429) 1877–1908 KodWP V 488, STP – nur STP; *widerkaf* subst. m., 1465 AGZ XVI 24, STP ◦ [LBel.] 16. Jh. SPXVI – STP, SPXVI; *widerkauf* subst. m., 1452 MonJur III 213, STP ◦ [LBel.] (1546) 1973 Cervus – nur STP; *widerkaw* subst. m., [hapax] 1470 AGZ XVIII 19, STP – nur STP; *widerkof* subst. m., 1469 MMAe XIII nr 612, STP ◦ [LBel.] 16. Jh. SPXVI – STP, SPXVI; *widerkow* subst. m., [hapax] 1468 AGZ XII 319, STP – nur STP; *widerkuf* subst. m., [hapax] 1448 StPPP II nr 3367, STP – nur STP; *widerkup* subst. m., [hapax] 1448 StPPP II nr 3328, STP – nur STP; *wyderkaf* subst. m., 1477 MMAe II 276, STP ◦ [LBel.] (1853–1855) 1900 Kaczk.Gniazdo 26, DOR ◦ [arch.] 1955 Probl. s.717, DOR – STP, SPXVI, Tr*, L, SWIL, SW (m.u.), DOR (hist.) sowie SPA 1916; *wyderkauf* subst. m., (1449) 1963 KsRStWarsz I nr 4, STP ◦ [LBel.] 16. Jh. SPXVI – STP, SPXVI, SW (stp.); *wyderkaw* subst. m., (1461) 1963 KsRStWarsz I nr 51, STP – nur STP; *wyderkoch* subst. m., [hapax] 1472 AGZ XII 349, STP – nur STP; *wyderkof* subst. m., (1426) 1877–1908 KodWP V 418, STP ◦ [LBel.] 16. Jh. SPXVI – STP, SPXVI; *wyderkouv* subst. m., [hapax] 1460 AGZ XI 452, STP – nur STP; *wyderkow* subst. m., 1455 MMAe XIII nr 1172, STP ◦ [LBel.] 1496 AGZ XIX 111, STP – STP, SW (stp.); *wyderkuch* subst. m., [hapax] 1465 AGZ XVI 31, STP – nur STP; *wyderkuf* subst. m., [hapax] 1469 AGZ XVIII 1, STP – nur STP; *wyderkup* subst. m., [hapax] (1472) 1870–1880 XVI KodUniw III 14, STP – nur STP.

◊ **Etym: 1)** mhd. *wider-kouf* subst. m., ‘Rückkauf, Rückkaufsrecht, Wiedereinlösung eines Pfandes’, LEX. **2)** mnd. *wedderkop* subst. m., ‘Rückkauf, Wiedereinlösung’, GRI. ◊ **Der:** *wederkowy* adj., 1435 Pozn nr 1454, STP; *wyderek* subst. m., ‘*wyderkaf*; Erpressung, Raub, erpreftes, geraubtes Geld’, 16. Jh. SPXVI ◦ †nach 1582 Stryik. 117, L, zuerst geb. CN; *wyderkafowy* adj., 1640 Testam. 119, zuerst geb. BAN; *widerek* subst. m., ‘= *wyderkaf*’, [hapax] 1829 Moraw., SW, zuerst geb. SW; *wyderka* subst. f., ‘*wyderek*’, 1847 Bogusł.E.Dag.V 40, WIECZ, zuerst geb. SW. ❖ LINDE hat *wyderek* (mit Sternchen) als Stichwort, wohl als Variante zu *wyderkaf*. Die Form wird bei 1654 Opal[ínski] Sat. 28, LINDE volksetymologisch zu *wydaracie* ‘Wucher, Geldschneiderei’ gestellt. KURZOWA (1985, 500) hat *wyderkafy* pl., ‘unnötige Geldausgaben’ (*niepotrzebne wydatki*); es scheint sich hier, wie im Beleg von (1866–1872) um eine umgangssprachliche Entwicklung eines bereits früher negativ verwendeten Terminus zu handeln.